

## ZAŠTO ODRASLI IMAJU PASTORALNI PRIORITET U CRKVI DANAS?

Josip Šimunović, Zagreb

UDK 250-053.8

268:250

Pregledni članak

Primljeno 10/2005

### **Sažetak**

*U članku se donosi promišljanje o temi pastoralnoga prioriteta odraslih u Crkvi danas. Crkva u svom pastoralnom djelovanju, koje je usmjereno na odrasloga čovjeka, ali i ne samo na njega, ne zaboravlja na razne oblike katehetskih susreta.*

*Može se reći da je pastoralno djelovanje uvijek prožeto nekim oblikom kateheze, produbljivanjem činjeničnoga vjerskog i životnoga stanja samoga vjernika. U članku je stavljen naglasak na katehezu odraslih kao na prioritetno u pastoralnom djelovanju u Crkvi u Republici Hrvatskoj, premda se tom temom ne iscrpljuje cjelokupno pastoralno djelovanje koje obuhvaća odrasle osobe. Polazi se od odraslih kao adresata katehetsko-pastoralne djelatnosti i skrbi, polazi se od građana Republike Hrvatske koji su se na posljednjem popisu stanovništva u visokom postotku izjasnili kao katolici, ali koji su u velikoj mjeri religiozno neobrazovani, što nije nevažna činjenica u oblikovanju katehetsko-pastoralnoga rada s njima. Nadalje, donose se vrijedna i poticajna mjesta u dokumentima crkvenoga učiteljstva, važna za opću Crkvu, ali i dokumenti koje su izdali hrvatski biskupi, a koji zagovaraju i potiču katehezu i razne oblike pastoralne djelatnosti i skrbi odraslih članova Crkve, odnosno župne zajednice. Na kraju donose se konkretni odgovori na postavljeno pitanje u naslovu članka.*

**Ključne riječi:** *pastoralno djelovanje, pastoralna skrb, odrasli, kateheza odraslih.*

## Uvod

Danas postoje mnoge atraktivne i zanimljive ponude koje čovjek pokušava s više ili manje uspjeha ukorporirati u vlastiti život, da bi se osjećao što bolje, zdravije, ljepše i zadovoljnije na svim životnim područjima, pa tako i na religioznom. Razni oblici fitnesa, pilatesa, aerobika, različite vrste meditacija, joga s cjelokupnom svojom životnom filozofijom, razne dijete, opuštanja, *wellness* programi koji maze dušu i tijelo, itd., s ciljem da bi se nekome vratilo samopouzdanje, da bi se kvalitetno borilo protiv stresa uzrokovanog modernim načinom egzistiranja te pronašlo što bolje mjesto u životnom metežu.<sup>1</sup> Sve nabrojano samo je dio palete raznih ponuda koje se danas nude suvremenom čovjeku za što bolje osmišljavanje života. U takvoj paleti ponuda raznih svjetonazora, religija, pseudoreligija i alternativa življenja, nalazi se i Crkva koja želi ponuditi čovjeku Božju riječ kao zaokruženu istinu o čovjeku samomu i o njegovu životu.

Crkva u svom govoru o pastoralnom djelovanju, koje je usmjereno na odra-sloga čovjeka, ali i ne samo na njega, ne zaboravlja na razne oblike katehetskih susreta. Zapravo, može se reći da je pastoralno djelovanje uvijek prožeto nekim oblikom kateheze, produbljivanjem činjeničnoga vjerskog i životnog stanja samog vjernika. U ovom članku stavljen je naglasak na katehezu odraslih kao na prioritetno pastoralno djelovanje u Crkvi u Republici Hrvatskoj, premda se s njom ne iscrpljuje cjelokupno pastoralno djelovanje koje obuhvaća odrasle osobe. Može li sustavna kateheza, atraktivna i zanimljiva, u tom moru raznih ponuda upitnih kvaliteta, biti kvalitetan program rasta čovjeka u svim dimenzijama, biti ono što će čovjeku koristiti za duh, dušu i tijelo? Naravno, može. Samo, kako konkretnoga člana župne zajednice, u njegovoj stupnjevitosti pripadnosti župnoj zajednici, pa tako i Crkvi<sup>2</sup>, oduševiti za nju, da pomoću kateheze živi život Životom koji se daje u punini? Na tržište ponuda treba izaći s ponudom.

Kateheza odraslih nije jedan od pastoralnih prioriteta naše partikularne Crkve, nego i sveopće. Ona je »put k izgradnji Crkve budućnosti.«<sup>3</sup> To naglašava

---

<sup>1</sup> Preporučujem članak M. NÜCHTERN, *Sehnsucht nach religiöser Unmittelbarkeit. Was bedeuten Wellness- und Spiritualitätssehnsucht für die religiöse Erwachsenenbildung?* u: R. ENGLERT, S. LEIMGRUBER, (uredili), *Erwachsenenbildung stellt sich religiöser Pluralität*, Chr. Kaiser/Gütersloher Verlagshaus, Herder, Freiburg, Basel, Wien, 2005., str. 35.-44.

<sup>2</sup> Usp. poglavlje Stupnjevita crkvenost kao primarni izazov za Crkvu u Hrvatskoj, u: J. BALOBAN: *Pastoralni izazovi Crkve u Hrvata*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1992., str. 39.-55.

<sup>3</sup> S. NIMAC, *Zahtjevi praktične teologije u hrvatskoj Crkvi*, Lepuri, 2001., str. 104.

vaju mnogi katehetski dokumenti, izdani na općoj i na partikularnim crkvenim razinama. Uložilo se znanje, trud i snaga, i još se uvijek ulažu, u projekt vjeronauka u školama, koji je započeo devedesetih godina prošloga stoljeća. Također se zbog višegodišnjeg davanja prioriteta tomu projektu zadnjih nekoliko godina radi na intenzivnijem oživljavanju župne kateheze, koja je u komunističkom vremenu odigrala nezamjenjivu ulogu u vjerskom odgoju i u obrazovanju generacija vjernika, ali koja sada, zbog već spomenute mogućnosti vjerskoga odgoja i obrazovanja u školskim prostorima, treba pronaći nove moduse ostvarivanja, kako bi i vjeronauk u školi i župna kateheza bili kompaktnija cjelina vjerskoga rasta čovjeka. Unutar raznih oblika župne kateheze, koji su ponuđeni planom i programom *Župna kateheza u obnovi župne zajednice*<sup>4</sup>, nalazi se i rad s odraslima. Potrebno je prijeći iz spoznaje u operativu, u konkretno djelovanje. Prijelaz iz spoznaje u operativu traži i kvalitetne planove i programe pastoralnoga rada *s i za* odrasle na župnoj, međužupnoj i nad/biskupijskoj razini. U našem promišljanju ostavljamo po strani međužupnu i nad/biskupijsku razinu, a više ćemo se posvetiti mogućnostima pastoralnoga rada *s i za* odrasle na župnoj razini, o čemu će više biti riječi u trećemu dijelu članka.

## 1. Republika Hrvatska katolička je zemlja, ali...

Namjerno je ovaj podnaslov ostao nedovršen ili nedorečen, kako bi se asocijacijom ukazala stvarna situacija u Republici Hrvatskoj, a što koristimo kao podlogu za promišljanje o temi kojom se bavi ovaj članak. Posljednji popis stanovništva u Republici Hrvatskoj, iz 2001. godine, jasno pokazuje da se 87,83% cjelokupnoga stanovništva izjasnilo da su katolici.<sup>5</sup> U pronalaženju odgovora na postavljeno pitanje u naslovu članka nužno je poći od ove nepobitne činjenice. Republika Hrvatska, po popisu stanovništva, katolička je zemlja. Ali, koliko je ona vjernička zemlja, to je druga stvarnost. Katolicitet nije proporcionalan s optimalnim življenjem vjerničkog života. Od 87,83% katolika, prosječno njih 15-25% prakticira redovito svoju vjeru, dok ostali prigodice, na tradicionalno-formalistički način ili samo nominalno. Popis stanovništva go-

<sup>4</sup> HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, NACIONALNI KATEHETSKI URED, *Župna kateheza u obnovi župne zajednice. Plan i program*, Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije, Hrvatski institut za liturgijski pastoral, Zagreb-Zadar, 2000.

<sup>5</sup> Usp. M. LIPOVŠČAK, (priredila), *Popis stanovništva, kućanstva i stanova 31. ožujka 2001. Stanovništvo prema državljanstvu, narodnosti, materinskom jeziku i vjeri*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Statistička izvješća 1166, Zagreb, 2003., str. 27.

vori jedno, a praksa pokazuje drugo. Potvrdu ovih činjeničnih tvrdnji nalazimo i u tri vrijedna istraživanja provedena na razini Republike Hrvatske: *Vjera i moral u Hrvatskoj*,<sup>6</sup> *European Values Study*, *Europsko istraživanje vrednota*<sup>7</sup> i *Aufbruch*.<sup>8</sup> Ova nam istraživanja pomažu u konkretizaciji kategorija vjernika u Republici Hrvatskoj.

Gordan Črpić i Stjepan Kušar donose tri kategorije vjernika: praktične, tradicionalne i nominalne vjernike.<sup>9</sup> Do tih su kategorija došli uzimajući u obzir važnost religije u životu ljudi te učestalost dolaženja na misu.<sup>10</sup> Pero Aračić, Gordan Črpić i Krunoslav Nikodem u Postkomunističkim horizontima, uz ove tri nabrojene postavljaju i četvrtu kategoriju vjernika, a to su izborni kršćani. Izborni su oni »koji izrijekom prihvaćaju dio onoga što Crkva uči«. <sup>11</sup> Josip Baloban i Gordan Črpić također govore o četiri kategorije vjernika: redoviti praktikanti, povremeni praktikanti, prigodni praktikanti i nepraktikanti.<sup>12</sup> Nabrojene kategorije vjernika jesu adresati prema kojima je ili bi trebala biti usmjerena pastoralna djelatnost i skrb u našim župnim zajednicama. Pomoću ovoga činjeničnog stanja možemo donijeti zaključak kako je postotak od 87,83% katolika u Republici Hrvatskoj dovoljan argument da Crkva preko svojih župnih zajednica poduzima organiziraniju pastoralnu skrb za svoje članove, bez obzira na njihovu kategorijalnu pripadnost samoj Crkvi, odnosno župnoj zajednici. Cjelovita pastoralna djelatnost obuhvaća sve članove župne zajednice, a ne samo određene kategorije članova.

<sup>6</sup> Prvo istraživanje provedeno je kod nas 1997. godine. Voditelj istraživanja bio je prof. dr. Marijan Valković. Djelomično izvješće ovoga istraživanja u: *Bogoslovska smotra* 68 (1998) 4.

<sup>7</sup> Drugo istraživanje provedeno je u Republici Hrvatskoj 1999. godine. Voditelj projekta bio je prof. dr. Josip Baloban. Djelomično izvješće ovog istraživanja u: *Bogoslovska smotra* 70 (2000) 2.

<sup>8</sup> Istraživanje je to Pastoralnoga foruma iz Beča u tranzicijskim postkomunističkim zemljama, među koje spada i Republika Hrvatska. Istraživanje je trajalo od 1997. do 2000. godine, a voditelj *Aufbrucha* za Republiku Hrvatsku bio je prof. dr. Pero Aračić. Djelomični podaci ovoga istraživanja u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije* 12/2000; a cjeloviti u: P. ARAČIĆ, (uredio), »Jeremija, što vidiš?« (*Jr* 24,3). *Crkva u hrvatskom tranzicijskom društvu*, Biblioteka Diacovensia, Studije 3., Đakovo, 2001.

<sup>9</sup> Usp. G. ČRPIĆ, S. KUŠAR, »Neki aspekti religioznosti u Hrvatskoj«, u: *Bogoslovska smotra* 68 (1998) 4., str. 555.-556.

<sup>10</sup> Usp. *isto*. Praktični vjernici su oni kojima je vjera jako važna i najmanje jednom tjedno odlaze na misu. Rezultati istraživanja govore o 25% takvih vjernika ukupne populacije. Tradicionalni vjernici su oni kojima je vjera važna, ali na mise dolaze o blagdanima ili prigodice. Takvih je vjernika 50%. Nominalni vjernici su oni koji se smatraju katolicima, a vjera u njihovom životu nema baš veliko značajno mjesto, na mise dolaze rijetko, i to blagdanima. Takvih je 15% vjernika.

<sup>11</sup> P. ARAČIĆ, G. ČRPIĆ, K. NIKODEM, *Postkomunistički horizonti. Obrisu sustava vrijednosti i religijskih orijentacija u deset postkomunističkih zemalja*, Biblioteka Diacovensia, Studije 6., Đakovo, 2003., str. 179.

<sup>12</sup> Usp. J. BALOBAN, G. ČRPIĆ, *Određeni aspekti crkvenosti*, u: *Bogoslovska smotra* 70 (2000) 2., str. 265.

## 2. Kateheza odraslih u dokumentima crkvenoga učiteljstva

Kateheza nije samo za neka određena životna razdoblja, kako to misli dobar dio članova naših župnih zajednica. Uočljiva je pojava među hrvatskim vjernicima, koja se može javiti u različitim oblicima i intenzitetu da, kada je potrebno produbljivati vjeru – informacijski i formacijski, nakon postavljanja temelja, nakon završenoga školskog ili u najboljem slučaju fakultetskoga razdoblja, javlja se u odrasloj dobi *katehetski prekid* koji je narušen obvezatnim polaganjem kateheza prigodom raznih životnih situacija i događaja.<sup>13</sup> Kateheza prati čovjeka cijeli život i može mu pružati sadržaje vjere za kvalitetno ostvarivanje međuljudskog i vjerničkog života, jer odrasla osoba želi životno učiti.<sup>14</sup> Ovdje ćemo ukratko nabrojati neke važne dokumente Crkve koji su izdani na Drugom vatikanskom saboru i poslije tog važnog događaja, na općoj i partikularnoj razini, koji zagovaraju katehezu odraslih. To činimo iz dva razloga:

- (1) Dokumenti crkvenoga učiteljstva naglašavaju važnost kateheze odraslih kao jedan od putova pastoralne orijentiranosti prema najbrojnijem i *najšarolikijem* vjerničkom dijelu Crkve. Crkva u Republici Hrvatskoj dio je katoličke Crkve, te tako i za nju vrijede dokumenti objavljeni na općoj razini. Hrvatski biskupi, potaknuti tim dokumentima, upućuju pastoralnim djelatnicima svoje dokumente, poruke i smjernice obilježene elementima mjesne Crkve s vremenskim i društvenim datostima.
- (2) Da sami pastoralni djelatnici budu što bolje upoznati s tim dokumentima te da što bolje s dokumentima upoznaju i same vjernike, kako bi vjernici bili upoznati što Crkva od njih očekuje, ali na što oni kao dio Crkve imaju pravo. Dokumenti su bogatstvo koje bi svakako trebalo ući u sadržaj kateheze odraslih, ali ne samo u sadržaj kateheze, nego i u planiranje, programiranje i ostvarivanje pastoralne skrbi za ovu važnu skupinu vjernika u Crkvi.

<sup>13</sup> Hrvatski biskupi u dokumentu *Na svetost pozvani* donose oblike katehizacije odraslih: »(...) katehizacija roditelja u povodu krštenja, prve pričesti i krizme njihove djece; katehizacija katekumena; kateheza namijenjena onima koji preuzimaju ili obnašaju neku službu u poslanju Crkve, u društvenom i političkom životu, na području znanosti, gospodarstva, medicine i kulture; katehizacija prije vjenčanja, u slučaju bolesti, smrti i sl. Hvale su vrijedne i pouke u vjeri koje se vjernicima pružaju na hodočašćima i prigodom raznih pučkih pobožnosti koje i nadalje treba podržavati i ispravno usmjeravati.« HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Na svetost pozvani. Pastoralne smjernice na početku trećega tisućljeća*, Glas Koncila, Zagreb, 2002., br. 29.

<sup>14</sup> Usp. E. ALBERICH, A. BINZ, *Odrasli i kateheza. Elementi katehetske metodologije za odraslu dob*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 2002., str. 111.

## 2.1. Dokumenti Drugoga vatikanskog sabora

Drugi vatikanski sabor nema posebnoga dokumenta koji se odnosi samo na katehezu, ali se dotiče te teme u nekim svojim dokumentima. Prvi koji su odgovorni za ostvarenje kateheze u mjesnim Crkvama jesu biskupi. Dekret o pastirskoj službi biskupa *Christus Dominus* kaže o katehetskoj poduci: »Neka biskupi bdiju nad tim da se katehetska poduka s pomnijom skrbi pruži, kako djeci i adolescentima, tako i mladeži i odraslima, jer ona teži tomu da vjera osvijetljena naukom bude u ljudima živa, razvijena i djelotvorna. Pri tom podučavanju neka se pazi na prikladnu rasporedbu i metodu koja odgovara ne samo materiji o kojoj je riječ nego i ćudi, sposobnostima i dobi, kao i prilikama u kojima slušatelji žive; neka se ta poduka oslanja na Sveto pismo, predaju, liturgiju te na učiteljstvo i na život Crkve.«<sup>15</sup>

Kateheza je svećenička dužnost, kako to naglašava Dekret o službi i životu prezbitera *Presbyterorum ordinis*: »Prezbiteri su, dakle, dužni sa svima dijeliti istinu evanđelja, koju u Gospodinu uživaju. Bilo, dakle, da narode svojim uzornim životom među njima navode da slave Boga, bilo da onima koji ne vjeruju otvorenim propovijedanjem naviještaju Kristovo otajstvo, bilo da podučavaju u kršćanskoj katehezi ili tumače crkveni nauk, bilo da nastoje pitanja svojega vremena obrađivati u Kristovu svjetlu, uvijek im je dužnost naučavati ne svoju mudrost, nego Božju riječ i sve uporno pozivati na obraćenje i svetost.«<sup>16</sup>

Deklaracija o kršćanskom odgoju *Gravissimum educationis*, razmatrajući značenje odgoja u ljudskom društvu i životu, ističe kako je kateheza dio kršćanskoga odgoja: »Premda u ispunjavanju svoje odgojne službe Crkva vodi brigu o svim prikladnim sredstvima, ona posebno skrbi o onima koja su joj vlastita, od kojih je na prvom mjestu katehizacija; katehetska poduka prosvjetljuje i učvršćuje vjeru, hrani život po Kristovu duhu, vodi k svjesnom i djelatnom sudjelovanju u liturgijskom otajstvu i potiče na apostolsko djelovanje.«<sup>17</sup>

Dekret o apostolatu laika *Apostolicam actuositatem* preporučuje da se laici posvete i katehezi unutar cjelokupnog dušobrižništva: »Budući da laici imaju udioništvo u Kristovoj svećeničkoj, proročkoj i kraljevskoj službi, oni imaju svoj aktivni udio u životu i u djelatnosti Crkve. Njihovo je djelovanje

<sup>15</sup> *Christus Dominus*. Dekret o pastirskoj službi biskupa, u: DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 72008., br. 14.

<sup>16</sup> *Presbyterorum ordinis*. Dekret o službi i životu prezbitera, u: *Ondje*, br. 4.

<sup>17</sup> *Gravissimum educationis*. Deklaracija o kršćanskom odgoju, u: *Ondje*, br. 4.

unutar crkvenih zajednica toliko potrebno da bez njega ni sâm apostolat pastirā ne bi mogao postići svoj puni učinak. (...) Hranjeni djelatnim sudjelovanjem u liturgijskom životu svoje zajednice, oni se, naime, brižljivo predaju njezinim apostolskim djelima, k Crkvi dovode ljude koji su možda daleko od nje te zauzeto surađuju u prenošenju Božje riječi, osobito katehetskom podukom.«<sup>18</sup> Konstitucija o svetoj liturgiji *Sacrosanctum concilium* određuje obnovu katekumenata odraslih koji bi se trebao razdijeliti u više stupnjeva, a uvodi se prema sudu mjesnoga ordinarija.<sup>19</sup>

## **2.2. Posaborski katehetski dokumenti i kateheza odraslih**

Sedamdesetih godina prošloga stoljeća započinje katehetsko desetljeće što »je simboličan naziv toga vremena u kojemu se crkveno učiteljstvo zauzeto brine oko kateheze«<sup>20</sup>. Ovdje ćemo ukratko prikazati tu brigu crkvenoga učiteljstva, donoseći kronološkim redom dokumente važne za katehizaciju odraslih. U *Općem katehetskom direktoriju* iz 1971. godine kateheza odraslih dobiva uvjerljivu potvrdu: »Neka pastiri neprestano imaju pred očima dužnost koja ih obvezuje da uvijek ozbiljno uzimaju i promiču prosvjetljivanje kršćanske egzistencije riječju Božjom i to u svim životnim dobima i povijesnim prilikama tako da svatko, bilo pojedinac bilo zajednica, bude zahvaćen u duhovnom stanju u kojem se nalazi. Isto tako neka paze da kateheza odraslih, koja omogućuje ljudima da u punoj odgovornosti prihvaćaju vjeru, bude glavni oblik kateheze kojoj su svi, premda uvijek neophodni oblici kateheze, nekako usmjereni.«<sup>21</sup>

Razloge zašto je kateheza odraslih važna i nužna, *Opći katehetski direktorij* donosi u broju 92: a) Zadaci društvenoga života, obiteljska, zvanična, građanska i politička odgovornost traži da odrasli postignu posebnu i prikladnu kršćansku formaciju u skladu s Božjom riječi (usp. AA 29-32). Nužno je da se promiče usklađeni rad među onima koji rade u katehezi odraslih i onih koji rade u različitim oblicima apostolata.

- b) Stavovi i sposobnosti koje postaju zrele u odrasloj dobi, kao što su životno iskustvo, osobna zrelost itd., valja njegovati i prosvjetljivati riječju Božjom.

<sup>18</sup> *Apostolicam actusitatem*. Dekret o apostolatu laika, u: *Ondje*, br. 10.

<sup>19</sup> *Sacrosanctum concilium*. Konstitucija o svetoj liturgiji, u: *Ondje*, br. 64.

<sup>20</sup> I. PAŽIN, Kongregacija za kler, *Opći direktorij za katehezu*, Kršćanska sadašnjost – Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije, Zagreb, 2000., u: *Katehetski glasnik* 2(2000) 2, str. 61.

<sup>21</sup> SVETI ZBOR ZA KLERIKE, *Opći katehetski direktorij*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1972., br. 20.

- c) Odrasli čovjek, osim toga, pozvan je da nadvlada stanovite krize koje su naizgled manje od krize koju doživljavaju adolescenti, no ipak se ne smije smatrati manje opasnim niti manje dubokim. U takvim trenucima njihova se vjera mora trajno prosvjetljivati, razvijati i štititi.<sup>22</sup>

Apostolski nagovor o evangelizaciji u suvremenom svijetu, *Evangelii nuntiandi*, kada govori o katehezi odraslih, opaža da »suvremeni uvjeti sve više zahtijevaju katehetsku pouku u obliku katekumenata za mnogobrojnu mladež i odrasle koji, dirnuti milošću, malo pomalo otkrivaju Kristovo lice i osjećaju potrebu da mu se daruju«<sup>23</sup>. U petom poglavlju jasno ističe da bez obzira na protivnosti koje se javljaju u modernom svijetu, evanđeoski se navještaj ne smije ograničiti samo na »jedan dio čovječanstva, na samo jednu klasu ili samo na jedan tip kulture.«<sup>24</sup>

Ivan Pavao II. napisao je apostolsku pobudnicu *Catechesi tradendae* u kojoj, kada je riječ o katehezi odraslih, uviđa da se radi o središnjem problemu. »Ovo je glavni oblik kateheze jer se ona obraća osobama koje imaju najveću odgovornost i sposobnost življenja kršćanske poruke u potpuno razvijenom obliku. Kršćanska zajednica ne će imati trajne kateheze bez neposrednoga i iskusnoga sudjelovanja odraslih, bili oni primatelji ili unaprjeditelji katehetske djelatnosti. Odrasli upravljaju svijetom u kojem su mladi pozvani da žive i svjedoče vjeru koju kateheza želi produbiti i učvrstiti. Zato bi se i vjera odraslih stalno morala prosvjetljivati i obnavljati, da prožme vremenite stvarnosti za koje su oni odgovorni. Da bi kateheza bila učinkovita, mora biti trajna, i bila bi promašena ako bi se zaustavila na pragu zrele dobi, jer je ona, naravno u drugom obliku, odraslima isto tako potrebna.«<sup>25</sup>

U razmišljanju o katehezi odraslih ne možemo zaobići *Zakonik kanonskog prava* i njegovo donošenje kanona o katehetskoj izobrazbi odraslih. Naime, kanon 776. određuje: »Župnik je snagom svoje službe dužan brinuti se za katehetsku izobrazbu odraslih, mladih i djece, u koju svrhu neka na suradnju pozove klerike dodijeljene župi, članove ustanova posvećenoga života i družba apostolskog života, vodeći računa o naravi svake ustanove, kao i vjernike laike,

---

<sup>22</sup> *Ondje*, br. 92.

<sup>23</sup> PAVAO VI., *Evangelii nuntiandi. Apostolski nagovor o evangelizaciji u suvremenom svijetu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2000., br. 44.

<sup>24</sup> *Ondje*, br. 50. Više govora kome je evanđelje namijenjeno, imamo u brojevima 51-58.

<sup>25</sup> IVAN PAVAO II., *Catechesi tradendae. Apostolska pobudnica o vjerskoj pouci u naše vrijeme*, Glas Koncila, Zagreb, 1994., br. 43.



osobito katehete; neka nitko od tih, osim ako je zakonito spriječen, ne uskrati dragovoljno pružati svoju suradnju.«<sup>26</sup>

Nezamjenjivo sredstvo u katehizaciji jest *Katekizam Katoličke crkve*. Sadržaj mu je tradicionalan, ali je izložen na nov način, kako bi odgovorio zahtjevima našega vremena. »Ponuden je svakom čovjeku koji (...) pita za obrazloženje nade koja je u nama (usp. 1Pt 3,15) i koji želi upoznati ono što vjeruje Katolička crkva.«<sup>27</sup>

Izdavanje *Katekizma Katoličke crkve* i cijeli niz činjenica i intervencija učiteljstva »nalagali su obvezu revizije Općega katehetskog direktorija, kako bi se to dragocjeno teološko-pastoralno sredstvo prilagodilo novim prilikama i potrebama«<sup>28</sup>. Tako je 1997. godine izdan, a u Republici Hrvatskoj preveden 2000. godine *Opći direktorij za katehezu* koji katehezu odraslih stavlja na prvo mjesto. »Kateheza odraslih odnosi se na osobe koje imaju pravo i dužnost klicu vjere koju im je Bog darovao dovesti do zrelosti, obraća se pojedincima koji su pozvani preuzeti društvene odgovornosti različitog tipa, te usmjerena subjektima koji su izloženi promjenama i ponekad prilično dubokim krizama. Zbog toga se vjera odrasle osobe mora trajno tumačiti, razvijati i štititi, kako bi zadočila onu kršćansku mudrost koja daruje smisao, jedinstvo, nadu mnogostруким iskustvima njezina osobnog, društvenog i duhovnog života.«<sup>29</sup>

### **2.3. Dokumenti Hrvatske biskupske konferencije i kateheza odraslih**

Dokumenti i smjernice opće Crkve polazišta su hrvatskim biskupima za donošenje vlastitih dokumenata i smjernica u poticanju na što intenzivnije i cjelovitije katehetsko-pastoralno djelovanje. Temeljni dokument biskupa bivše Jugoslavije o katehezi jest *Radosno naviještanje Evanđelja i odgoj u vjeri. Temeljne smjernice o obnovi religioznoga odgoja i kateheze*. O katehezi odraslih naši biskupi ističu da se njoj »u kršćanskoj zajednici treba posvetiti najveća briga, i to takvoj katehezi koja odraslima omogućuje da aktivno i stvaralački sudjeluju u traženju i vlastitom izricanju temeljnih općeljudskih i vjerničkih pitanja te u

<sup>26</sup> *Zakonik kanonskog prava*, Glas Koncila, Zagreb, 1996., kan. 776.

<sup>27</sup> IVAN PAVAO II., Apostolska konstitucija. *Fidei depositum* za objavljivanje *Katekizma Katoličke crkve*, Hrvatska biskupska konferencija, Glas Koncila, Zagreb, 1994., str. 14.

<sup>28</sup> KONGREGACIJA ZA KLER, *Opći direktorij za katehezu*, Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2000., br. 7.

<sup>29</sup> *Ondje*, br. 173.

zajedničkom pronalaženju odgovora na ta pitanja u svjetlu Evandjelja<sup>30</sup>. Također naglašavaju da »katehazi odraslih i njihovoj kršćanskoj i religioznoj kulturi općenito valja posvetiti posebnu brigu jer su odrasli sposobni da u punoj odgovornosti prihvate vjeru kao svoje trajno opredjeljenje i jer su oni u najpotpunijem smislu pozvani da u svom obiteljskom i profesionalnom životu naviještaju Evandjelje i da sudjeluju u vjerničkom odgoju djece, mladih i ostalih članova kršćanske zajednice.«<sup>31</sup>

Društvene promjene u Republici Hrvatskoj nakon pada komunizma, početkom devedesetih godina prošloga stoljeća, ostavile su tragove i u crkvenom životu i u njezinu katehetsko-pastoralnom djelovanju. U novim društvenim prilikama došla je do izražaja jaka žeđ za transcendentnim i duhovnim. Dolaskom demokracije mnogi su se ljudi okrenuli Crkvi. Od generacija koje su rođene i odrasle u komunističkom jednonumlju, znatan dio nije bio kršten, te je tražio pristupanje kršćanstvu i krštenjem ulazak u Katoličku crkvu. Zato su hrvatski biskupi 1993. godine pružili pomoć pastoralnim djelatnicima preko Uputa za ostvarivanje katekumenata u našim prilikama, nazvanima *Pristup odraslih u kršćanstvo*. Upute su donesene iz tri razloga:

- (1) zbog nesnalaženja dušobrižnika u služenju Rimskim obrednikom *Inicijacija ili Red pristupa odraslih u kršćanstvo*;
- (2) zbog neujednačenog provođenja katekumenata s obzirom na njegovo trajanje, sadržaj katehetskih pouka te liturgijsko izvođenje;
- (3) zbog povećanoga broja kandidata za katekumenat u novonastalim društvenim prilikama u Republici Hrvatskoj.<sup>32</sup>

Jubilejsku godinu 2000. pamtit ćemo i po novom planu i programu za župnu katehezu *Župna kateheza u obnovi župne zajednice*. On nije samo sustavni plan i program za obnovu župne kateheze »u novim prilikama već, velikim dijelom, i naših župnih zajednica«<sup>33</sup>. U ovom dokumentu hrvatskih biskupa naglašava se, između ostaloga, kako je nedvojbeno »da je u našoj Crkvi po-

---

<sup>30</sup> BISKUPI JUGOSLAVIJE, *Radosno naviještanje Evandjelja i odgoj u vjeri. Temeljne smjernice o obnovi religioznog odgoja i kateheze*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1983., br. 13.

<sup>31</sup> *Ondje*, br. 60.

<sup>32</sup> Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Pristup odraslih u kršćanstvo. Upute za ostvarivanje katekumenata u našim prilikama*, Hrvatski institut za liturgijski pastoral, Zadar-Zagreb, 1993., str. 7.-8.

<sup>33</sup> HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA-NACIONALNI KATEHETSKI URED, *Župna kateheza u obnovi župne zajednice. Plan i program*, Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije, Hrvatski institut za liturgijski pastoral, Zagreb-Zadar, 2000., str. 7.

treban odlučniji zaokret prema evangelizaciji, odnosno prema katehezi odraslih. Sama činjenica da se sve češće susrećemo s religioznom infantilizmom odraslih, ili, kako je sedamdesetih godina rekao teolog T. Šagi Bunić, 'biblijski neishranjenim vjernicima', čija se vjera svela na vršenje nekih običaja, ispražnjenih od pravih vjerskih sadržaja, dovoljno govori o hitnoj potrebi rada s odraslima. S druge strane velik dio roditelja djece i mladih koji polaze vjeronauk, nije u djetinjstvu prošao ni osnovni vjeronauk, što im je na razne načine onemogućavano u vrijeme komunističkog sistema. Tako roditelji ne samo da ne mogu pratiti djecu u odgoju u vjeri, već svojim životom ili izjašnjavanjem o vjeri često ometaju pravu inicijaciju.«<sup>34</sup> Iz rečenoga »očito je da katehezi odraslih treba posvetiti više pažnje jer je i kateheza djece ovisna o vjeri odraslih više nego ikada prije.«<sup>35</sup>

Prilika za katehezu odraslih pruža se u okupljanju u posebnim zajednicama ili živim vjerničkim krugovima koje donosi navedeni Plan i program. Hrvatski biskupi upućuju 2002. godine »svima koji su na bilo koji način uključeni u pastoralno djelo naše Crkve«<sup>36</sup> Pastoralne smjernice na početku trećeg tisućljeća *Na svetost pozvani*. Promišljajući društvenu i crkvenu stvarnost primjećuju kako je »sustavna i permanentna kateheza odraslih to nužnija što je njihova opća stručna i kulturna naobrazba veća i šira. Cilj svake kateheze odraslih treba biti postizanje zrelosti vjere kojom se mogu prihvaćati i osmišljavati razne životne situacije u kojima oni žive, kao i dužnosti koje u obiteljskom i društvenog životu obnašaju.«<sup>37</sup>

Da ostanemo samo na navedenim citatima iz dokumenata Drugog vatikanskog sabora te posaborskih dokumenata koji promiču katehezu odraslih na općoj i partikularnoj razini, bilo bi dovoljno odgovora zašto je pastoral odraslih prioritet u Crkvi. »Sutrašnja Crkva bit će dijelom odjek današnje kateheze odraslih«,<sup>38</sup> zaključuje J. Piveteau.

### 3. Neki od razloga opravdanosti pastoralna i kateheze odraslih

Već je prije u članku bilo naglašeno kako cjeloviti pastoral obuhvaća sve članove župne zajednice. Nitko ne bi smio ostati izvan zanimanja i aktivnosti

<sup>34</sup> *Ondje*, str. 29.

<sup>35</sup> S. NIMAC, *Zahtjevi praktične teologije u hrvatskoj Crkvi*, Lepuri, 2001., str. 93.

<sup>36</sup> HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Na svetost pozvani. Pastoralne smjernice na početku trećega tisućljeća*, Glas Koncila, Zagreb, 2002., br. 3.

<sup>37</sup> *Ondje*, br. 29.

<sup>38</sup> J. PIVETEAU, »La catéchèse d'adultes et l'Église«, u: *Catéchèse* 19 (1979) 77, str. 116.-117.

pastoralnih djelatnika. Ovomu postulatu cjelovitoga pastoralnog djelovanja pribrajamo i konačni cilj kateheze koji se ostvaruje u uvođenju »čovjeka ne samo u dodir, nego u zajednicu, u bliskost s Isusom Kristom«. <sup>39</sup> Postulat cjelovitoga pastoralnog djelovanja i konačni cilj kateheze pomažu nam oblikovati neke od razloga opravdanosti pastoralna i kateheze odraslih.

1. *Velika vjerska neobrazovanost članova župnih zajednica.* Poznata nam je tipologija hrvatskih vjernika. U Republici Hrvatskoj najviše njih pripada kategoriji tradicionalnih vjernika. Iako tvrde da im je vjera važna u životu, oni je povremeno prakticiraju i to na svoje načine. Ta kategorija vjernika izazov je i poticaj za pastoral odraslih u župnoj zajednici, jer kod njih još uvijek postoji »mnogo nedorečenosti i neprihvatanja bitnih istina kršćanstva ili samog nauka Crkve«. <sup>40</sup> Ova činjenica otvara put trajnom odgoju u vjeri, nešto na što, nažalost, veliki dio vjernika nije naučen. U kategoriji tradicionalnih vjernika većina je onih »koji su u vrijeme komunizma bili uskraćeni u temeljitoj vjerskoj formaciji u mladenačkoj i odraslijoj dobi«. <sup>41</sup> Kako svima, tako je i njima potreban kontinuirani rast i sazrijevanje u vjeri. Možemo se složiti s mišljenjem M. Šimunovića kako su današnji vjernici u velikoj mjeri religiozno neobrazovani. <sup>42</sup>

2. *Prihvatanje vjeronauka u školama ovisi o upoznatosti odraslih sa svrhom i ciljem ovoga oblika sustavnog vjerskog odgoja i obrazovanja.* Od školske godine 1991./92. ponovno je uveden vjeronauk u školski odgojno-obrazovni sustav. On je konfesionalno obilježen i obuhvaća učenika u totalitetu njegove osobnosti, tj. »obuhvaća sve bitne odgojno-obrazovne ciljeve koji omogućuju stvaralačko i integrirano učenje, kritičko promišljanje, izgrađivanje sposobnosti i stavova, životno slavljenje i svjedočenje vjere u osobnom i društvenom životu učenika. (...) Učenicima želi ponuditi jasnoću nauka o Bogu, čovjeku i svijetu, na načelima postupnosti, sustavnosti i cjelovitosti, kako bi oni mogli kritički i osobno, zrelo i svjesno ostvariti svoj vlastiti kršćanski život u obitelji i društvu.« <sup>43</sup> U školskom odgoju i obrazovanju sve se više naglašava suodnos obitelji i škole u ostvarivanju cjelokupnoga nastavnog plana i programa. Vje-

---

<sup>39</sup> IVAN PAVAO II., *Catechesi tradendae. Apostolska pobudnica o vjerskoj pouci u naše vrijeme*, Glas Koncila, Zagreb, 1994., br. 5.

<sup>40</sup> P. ARAČIĆ, »Pastoralne vizije i pastoralna usmjerenja«, u: *Bogoslovska smotra* 70 (2000) 3-4., str. 764.

<sup>41</sup> *Ondje*.

<sup>42</sup> Usp. M. ŠIMUNOVIĆ, »Mijenja li se slika dušobrižnika u Crkvi?« u: *Bogoslovska smotra* 66 (1996) 2-3., str. 393.

<sup>43</sup> *Nastavni plan i program za osnovnu školu*, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, Zagreb, 2006., str. 336.

ronauk u školi dio je školskoga odgojno-obrazovnog sustava. Gledajući hrvatske obitelji, njihova različita religiozna obilježja i život učenika u njima, nailazimo na učenike »u kojima tek treba buditi pitanje smisla i temeljno religiozno iskustvo do onih u kojima je moguće produbljivati već stečena i življena iskustva vjere«<sup>44</sup>.

Vjeronauk u školi izvrstan je indikator koliko je zakazao faktor roditeljskoga vjerničkog života i svjedočenja evanđeoskih vrjednota u obiteljima. Da je vjerska praksa u obiteljima na određenoj životnoj i vjerski zadovoljavajućoj razini, onda ne bi bilo upitno odvijanje i prihvaćanje vjeronauka u školama od jednoga dijela vjernika katolika. Pastoral i kateheza odraslih u svom odvijanju i ostvarivanju može odraslim članovima župnih zajednica približiti i pojasniti značenje i vrijednosti katoličkoga vjeronauka unutar cjelokupnoga odgoja i obrazovanja njihove djece. Crkva želi svakomu navijestiti životnu snagu evanđelja. Pružila joj se prilika da je navijesti u školi preko vjeronauka. Za njegovo što bolje odvijanje i ostvarenje, potrebna je i suradnja s obiteljima.

3. *Razni odlasci i kontakti s religioznim pokretima izvan Katoličke crkve.* Više ili manje sa situacijom vjerske neprosvijedenosti mogu se povezati odlasci ili razni kontakti s religioznim pokretima izvan Katoličke crkve. »Crkveni i politički razvoji posljednjih desetljeća dvadesetog stoljeća iznijeli su na vidjelo mnoštvo religijskih i pseudoreligijskih pokreta kršćanske i nekršćanske provenijencije, kako u svijetu, tako i u Hrvatskoj. Priopćenje kardinalskog zbora (konzistorija) od 1991. kaže da se radi o univerzalnom fenomenu koji zabrinjava Katoličku crkvu. Šaljući svoj izvještaj o stanju vjerskih sljedbi, skoro sve mjesne crkve registrirale su pojavak i brzo širenje raznih vrsta religijskih i pseudoreligijskih pokreta i sljedbi.«<sup>45</sup>

Josip Blažević, Mijo Nikić i Ivan Koprek donose iscrpan presjek mnogovrsnosti religioznih i pseudoreligioznih pokreta<sup>46</sup> u kojima se mogu naći odrasli vjernici, premda takvi pokreti najviše zahvaćaju mlade. Ti izlasci i eksperimen-tiranja s različitim (pseudo)religioznim pokretima, bilo kojega predznaka, pastoralni su izazov za Crkvu, da ona u svojem ambijentu ponudi ono što mnogi traže i za čim imaju potrebu, a što je narušeno zbog raznih razloga tijekom godina odvijanja pastoralnog života u župnim zajednicama. To su traganja za pri-

<sup>44</sup>HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2003., str. 13.

<sup>45</sup>J. BLAŽEVIĆ, M. NIKIĆ, I. KOPREK, Duhovni i religiozni pokreti, u: P. ARAČIĆ, (uredio), »Jeremija, što vidiš?« (Jr 24,3). *Crkva u hrvatskom tranzicijskom društvu*, Diacovensia, Đakovo, 2001., str. 160.

<sup>46</sup>Usp. *Ondje*, str. 161.-170.

padnošću, odgovorima, cjelovitošću, kulturnim identitetom i transcendencijom, te potrebe za priznanjem i osobitošću, duhovnim vodstvom, vizijom, novim svijetom, sudjelovanjem i angažmanom.<sup>47</sup>

4. *Pastoral odraslih i unutar njega kateheza odraslih potrebni su da bi se promijenilo mišljenje o župnoj zajednici i njezinoj ulozi u društvu.* Župna zajednica dio je društva jer je određena društvenim teritorijem. Nije zatvorena u sebe, u svoje događanje i ostvarenje, nego iz snage euharistijskoga stola slavlja i zajedništva, te poslanja nazaretskoga Učitelja, apostolski i misijski djeluje u društvu. Župnu zajednicu čine ljudi, vjernici različitih kategorija i profila koji svoje znanje ugrađuju u rast župne zajednice, ali i okoline u kojoj se nalazi župna zajednica. Tako ti vjernici stvaraju zajedništvo i izvan granica župne zajednice, a to zajedništvo može poprimiti mnoge oblike.<sup>48</sup> Jedna župna zajednica može djelovati na navjestiteljskoj, odgojno-obrazovnoj, socijalno-karitativnoj te kulturno-društvenoj razini u društvu. Ukratko donosimo kako jedna župna zajednica može pastoralno i katehetski djelovati na tim razinama u društvu, obogaćujući društvo i same svoje članove. Naglašavamo u što se vjernici mogu uključiti i na koje načine mogu djelovati da bi zadovoljili svoje vjerske potrebe i traganja koja smo maloprije nabrojali kao razloge za odlaske u različite (pseudo)religiozne pokrete istočne ili zapadne provenijencije.

a) *Navjestiteljska razina.* Naviještanje Božje riječi osnovna je funkcija župne zajednice i kao takva ne smije se nikada zaboraviti u ostvarivanju i djelovanju Crkve. Članovi župne zajednice naviještaju Božju riječ prvo svojim životom. Onaj tko je taknut Božjom riječi, počinje sam evangelizirati okolinu (društvo) vlastitim svjedočenjem i naviještanjem. Veliko područje djelovanja župne zajednice, pa tako i vjernika, na navjestiteljskoj razini unutar samoga društva, koje se ne smije nikako zaboraviti ili zaobilaziti, a nije dovoljno iskorišteno jest uporaba društvenih obavijesnih sredstava (televizija, radio, tisak i internet). Utjecaj društvenih obavijesnih sredstava danas je jako snažan. Crkva zahtijeva uporabu društvenih obavijesnih sredstava<sup>49</sup>, te ih smatra »ne samo

<sup>47</sup> Usp. M. NIKIĆ, Fenomen novih religioznih pokreta istočne i zapadne provenijencije, u: ISTI, (uredio), *Novi religiozni pokreti. Zbornik radova sa znanstvenog simpozija Filozofskog fakulteta Družbe Isusove o novim religioznim pokretima*, Filozofski niz, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb, 1997., str. 34-36.

<sup>48</sup> Usp. A. WOLLBOLD, *Handbuch der Gemeindepastoral*, Verlag Friedrich Pustet, Regensburg, 2004., str. 25.

<sup>49</sup> Usp. Inter mirifica. Dekret o sredstvima društvenog saobraćanja, u: DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokument*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008., br. 3; IVAN PAVAO II., *Redemptoris missio. Enciklika o trajnoj vrijednosti misijske naredbe*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1991., br. 37.

proizvodima ljudskoga genija, nego također velikim Božjim darovima i pravim znacima vremena«<sup>50</sup>.

b) *Odgojno-obrazovna razina*. Nakon pada komunizma i dolaskom demokracije, Crkva se počela otvarati novim primateljima čiji se krug sve više širio. Adresatima Božje Riječi tako »posredno ili neposredno postaju stvarni ljudi i izvan crkvenoga praga i izvan sakristije«<sup>51</sup>. Religiozna dimenzija sastavna je dimenzija čovjekove osobnosti. Od najranijih dana djetinjstva ona se razvija, pa ne čudi što djelovanje Crkve, odnosno župne zajednice na odgojno-obrazovnom području ide od predškolske dobi (dječji vrtići) pa do posljednjih trenutaka čovjekova života (palijativna skrb). U različitim skupinama koje župna zajednica sama osniva (razni oblici kateheze) ili u koje se uključuje (vjeronauk u školama, pastoral škole), pomaže svojim članovima koji su i članovi društva da se razvijaju u cjelovite osobe koje će znati suosjećati s Crkvom, koji će učiti živjeti vlastito vrijeme tako da postanu odgovorni i angažirani vjernici i građani.<sup>52</sup> U rad tih različitih skupina uključuju se i vjernici kako bi doprinijeli širenju evanđeoskih vrjednota u odgoju i obrazovanju.

c) *Socijalno-karitativna razina*. Socijalno-karitativno djelovanje župne zajednice jest vjera potvrđena konkretnim djelima ljubavi. Osim rada u župnim karitasima, paleta socijalno-karitativnog djelovanja odraslih unutar same župne zajednice, pa tako i društva jest velika: pružanje instrukcija iz raznih školskih predmeta, posjeti bolesnima, nemoćnima, napuštenima i starijima, pomaganje u raznim potrebama, savjetovanja (liječnička, pravna, građevinska) i sl. Sve to pomaže da se različite kategorije vjernika što bolje uključe u obiteljsku, župnu i društvenu zajednicu.

d) *Kulturno-društvena razina*. Uvažavajući povijest, i učeći iz nje, može se reći da su župne zajednice bile nositeljice i promicateljice kulturnih vrijednosti svojega kraja<sup>53</sup>. Župna zajednica ima svoje mjesto u kulturi<sup>54</sup> te je upravo

<sup>50</sup>PAPINSKO VIJEĆE ZA DRUŠTVENA OBAVIJESNA SREDSTVA, *Etika u obavijesnim sredstvima*, Izvještajna katolička agencija, Zagreb, 2000., br. 4.

<sup>51</sup>J. BALOBAN, *Djelovanje Crkve u novim društvenim okolnostima*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1995., str. 5.

<sup>52</sup>Usp. U. DE VANNA, *Mladi u skupinama*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 2000., str. 21.-22.

<sup>53</sup>Usp. M. ČERNOGA, »Promicanje kulturnih sadržaja u životu župne zajednice«, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije* 129 (2000) 1., str. 19.

<sup>54</sup>Tomu u prilog idu crkveni i društveni dokumenti i zakoni. Ovdje navodim samo neke: Sacrosanctum concilium. Konstitucija o svetoj liturgiji, u: DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008., br. 122.-130.; *Gaudium et spes*. Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom

kultura jedan od mostova koji spaja crkvenu i društvenu razinu djelovanja same župne zajednice. Koliko će se posvećivati pozornosti kulturnoj baštini i kulturnim događajima unutar župne zajednice, ovisit će o edukaciji i afinitetima svećenika kojemu je povjerena briga za župnu zajednicu, ali i samih vjernika. Mnogi se slažu da se prva i najveća skrb svećenika i vjernika u župnoj zajednici na kulturno-društvenoj razini očituje u očuvanju i obnovi sakralnih objekata i predmeta koji su vrijedna kulturna baština Crkve i dotičnoga kraja. Osim u brizi za očuvanje i obnovu sakralnih objekata i predmeta, djelovanje odraslih jedne župne zajednice u društvu na kulturno-društvenoj razini može ići u nekoliko smjerova:

- župna zajednica može organizirati u crkvi ili primjerenim pastoralnim prostorijama razne koncerte prigodom crkvenih ili župnih blagdana;
- u pastoralnim prostorijama, vjeronaučnim dvoranama mogu se postaviti tematske, primjerene vremenu i datumu, izložbe, organizirati likovne kolonije, izložbe radova učenika, roditelja, župljana, djelatnika škole;
- pastoralne prostorije, vjeronaučne dvorane idealne su za predstavljanje književnih djela, održavanje večeri poezije i proze, raznih tribina, predavanja i seminara;
- mogu se obnoviti ili formirati župne posudbene knjižnice, izvori kulture čitanja, odgoja i obrazovanja;
- one župne zajednice koje posjeduju vrijedna umjetnička djela ili sakralne predmete mogu otvoriti mali župni muzej gdje bi ljepota i vrijednost izložaka bila dostupna širem krugu ljudi. Tako se župni muzej može uvrstiti u kulturno umjetničku ponudu grada ili mjesta.<sup>55</sup>

5. *Svjedočanstvo kršćanskog života i baštine u Europskoj uniji*. Svojevrsno opravdanje pastora i kateheze odraslih možemo naći i u političkim, ekonomskim, obrazovnim i inim težnjama za skorijom integracijom u Europsku uniju. Može li Crkva u Republici Hrvatskoj senzibilizirati i odgojiti putovima najrazličitijih oblika pastoralne skrbi svoje članove, koji su i građani Republike

---

svijetu, u: *Ondje*, br. 53-62; Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske o suradnji na području odgoja i kulture, u: *Ugovori između Svete Stolice i Republike Hrvatske*, Hrvatska biskupska konferencija, Glas Koncila, Zagreb, 2001., čl.13; Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, u: NADBISKUPIJA ZAGREBAČKA, URED ZA KULTURNA DOBRA, *Crkvena kulturna dobra. Analecta. Godišnjak Ureda za kulturna dobra Zagrebačke nadbiskupije* 1 (2003) 1., str. 115.-152.

<sup>55</sup> Usp. M. ČERNOGA, »Promicanje kulturnih sadržaja u životu župne zajednice«, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije* 129 (2001) 1., str. 20.



Hrvatske, za proročku ulogu oko ponovnoga zaživljavanja duha kršćanstva na tlu Europske unije koja sve više postaje mješavina religija, popraćena hedonizmom, materijalizmom i različitim oblicima liberalizma? Možda je ovaj razlog malo preuzetan, no svakako ga ne bismo smjeli smetnuti s uma dok razmišljamo o budućnosti Republike Hrvatske i hrvatskoga naroda unutar Europske unije

Ovaj razlog opravdanosti pastorala i kateheze odraslih jest samo na liniji izrečenoga u knjizi *Nije kao med i mlijeko. Bog nakon komunizma*, u kojoj se gradi put pastoralne teologije Istočne (Srednje) Europe. Naime, autori knjige ističu: »Crkve u postkomunističkim europskim zemljama u međuvremenu su se odvažile srušiti granice nekadašnje getoizacije, kako bi postale aktivne u pravcu svijeta, preuzele proročku zadaću i kritički pratile događanja u svjetovnom društvu. U tim Crkvama postaje življa svijest o poslanju upozoravati na socijalne nedostatke i zauzimati se za osnovne vrijednosti i ljudska prava u društvu.«<sup>56</sup> Plodovi katoličke baštine na europskom kontinentu, pa tako i u Republici Hrvatskoj, neizbrisivi su na mnogim poljima ljudske djelatnosti. Katolička baština obilježava kulturno-društvenu tradiciju i život hrvatskoga naroda, i ne smije se olako napustiti i zaboraviti, pa i pod uvjetom ulaska u društvo zemalja europskoga zvjezdanog neba. Ona je dio identiteta hrvatskog nacionalnoga bića koje treba razvijati i predati u nasljedstvo budućim generacijama, te svakako i zajednici kojoj se toliko teži.

## Zaključne misli

Ovim smo se promišljanjem osvrnuli na najbrojniju populaciju vjernika u Crkvi u Republici Hrvatskoj, na potrebu i hitnost ozbiljnoga pastoralnog promišljanja i rada s njima. U cjelokupnoj pastoralnoj skrbi za odrasle stavljen je naglasak na životnu katehezu konkretnih osoba, na katehezu koja plodonosno otvara putove drugim oblicima pastoralnoga djelovanja *s i među* odraslima. Pastoralna skrb ide za tim da trgne vjernike u njihovoj religioznosti. Čovjek jest religiozan i religioznost obilježava njegovu osobnost, no kako se ta religioznost manifestira u svakodnevnom životu, analize govore dovoljno.

Za sveobuhvatni rast Crkve u suvremenom svijetu potreban je prelazak deklariranih katolika iz jedne površne, tradicionalne religioznosti u aktivnu, sa svjedočkim sensusom obilježenu religioznost. Tomu upravo pomažu pastoral i

<sup>56</sup> A. MATE-TOTH, P. MIKLUŠČAK, *Nije kao med i mlijeko. Bog nakon komunizma. Na putu prema pastoralnoj teologiji Istočne (Srednje) Europe*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2001., str. 160.

kateheza odraslih pomoću kojih se odrasle potiče na učenje življenja kršćanstva u obitelji, Crkvi i društvu. Pastoralni djelatnici u nekoj mjeri ili u većini slučajeva poznaju adresate svoje pastoralne skrbi, njihove egzistencijalne i religiozne obilježenosti. Nakon ove važne spoznaje subjekata pastoralne skrbi, dolazi ponuda evanđeoskoga stila života i djelovanja koji ima svoje mjesto u odvijanju suvremene svjetske povijesti. Tu ponudu treba dobro argumentirati, kao što se to danas radi na svjetskoj tržnici ponuda i potražnji da bi se došlo do što većeg broja korisnika. Pomoć u toj namjeri jesu i suradnici koje si osposobljavaju i odgajaju pastoralni djelatnici uz pomoć crkvenih institucija za pojedine ponude i oblike pastoralne djelatnosti.

Ostvarenje pastoralne i katehetske skrbi za odrasle (ali ne samo za njih), ne može zaobići rad u malim skupinama unutar župne zajednice, koje čovjeku i vjerniku današnjice mogu pružiti »oaze mira, molitve, razvijanja vjerničke dimenzije, oaze susreta čovjeka sa samim sobom, s Bogom i svojim bližnjima«,<sup>57</sup> ali i preko njih ostvarenje svih onih razloga *zašto* pastoral odraslih, razloga koje smo pokušali naglasiti u ovom članku. U svemu se tome »ne smije zaboraviti da ljudska i kršćanska zrelost nisu ni utrka ni natjecanje«.<sup>58</sup>

---

<sup>57</sup>J. ŠIMUNOVIĆ, »Župna zajednica i kateheza u svjetlu novog *Plana i programa župne kateheze*«, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije* 128 (2000) 9., str. 544.

<sup>58</sup>E. ALBERICH, A. BINZ, *Odrasli i kateheza. Elementi katehetske metodologije za odraslu dob*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 2002., str. 96.

## **WHY DO ADULTS HAVE PASTORAL PRIORITY IN THE CHURCH NOWADAYS?**

*Josip Šimunović, Zagreb*

### **Summary**

*The article provides the analysis of the topic of the priority of adults in pastoral work of the Church. In its reflections and its pastoral activities aimed at adults, though not exclusively, the Church doesn't forget different forms of catechetical encounters. Thus we can say that pastoral work is always thick with some form of catechesis, and the expansion of the factual religious and life condition of the very believer. This research emphasises the catechesis of adults as a priority of pastoral work in the Church of the Republic of Croatia, although it doesn't cover all the pastoral activities for adults. To fulfil the purpose of the article, the author starts with the adult addressee of catechetical-pastoral activities and care of the citizens of Croatia, a large number of whom were declared as Catholics at the last population census, but who also lack proper religious education. Moreover, the article brings out the valuable points of the documents of the Church Magisterium, important for the universal Church, but also of the documents published by Croatian bishops, which promote and enhance catechesis, various other forms of pastoral activities and care for adults. The conclusion provides the concrete answers which are the result of the research based on the question stated in the very title of the article.*

**Key words:** *pastoral activities, adults, catechesis for adults.*